

60 éves az ENSZ békefenntartó tevékenysége, 2008. május 29.
Dr. Gömbös Ervin
a Magyar ENSZ Társaság főtitkára

Ma 60 éves az ENSZ békefenntartó tevékenysége. 1948-ban ezen a napon döntött a Biztonsági Tanács az első ENSZ békefenntartó misszió, az ENSZ Fegyverszünet Ellenőrző Szervezete (UNTSO - United Nations Truce Supervision Organization) létrehozásáról a Közel-Keleten, Palesztinában, amely azóta is működik. Ma hatodszor emlékezünk meg és ünnepeljük az ENSZ békefenntartóit. Az ENSZ Közgyűlése 2002-ben az 57/129 sz. határozatban jelölte meg május 29-ét az ENSZ békefenntartók nemzetközi napjaként. Ezen a napon tisztelettel adózunk valamennyi férfinak és nőnek, akik ENSZ békefenntartó missziókban szolgáltak és ma is szolgálnak, elismerve magas szintű szakértelmüket, elkötelezettségüket és bátorságukat, továbbá kegyelettel emlékezünk azokra, akik életüket vesztették a béke ügyének szolgálatában.

Az ez évi emlékünnepeket olyan időszakban tartjuk, amikor sokkal nagyobb szükség van az ENSZ békefenntartóinak a szolgálatára, mint bármikor valaha. Jelenleg – közel 120 országból – mintegy 108 ezer békefenntartó teljesít szolgálatot 17 békefenntartó műveletben és további 3 különleges politikai és/vagy békeépítő misszióban.

Jelenleg több mint 74 ezren szolgálnak csapatoknál, mintegy 2500 a katonai megfigyelők száma, több mint 11 ezer a rendőri személyzet, közel 5300 a nemzetközi polgári személyzet, több mint 12 ezer a helyi polgári személyzet, és mintegy 2000 az ENSZ-önkéntesek száma.

Az ENSZ a legnagyobb multilaterális támogatója a konfliktus utáni stabilizációnak világszerte. Csupán az Egyesült Államok kormánya vonultat fel több katonai személyzetet a helyszínen (külföldön), mint az ENSZ Békefenntartási Főosztálya (DPKO), Az ENSZ-nek nincs saját hadereje, a tagállamok hozzájárulására van utalva.

1948 óta az ENSZ 63 békefenntartó műveletet hozott létre, ebből 47-et 1988 óta. A becslések szerint 1948-tól 2008. júniusáig az összköltség 54 milliárd dollár. Az éves költség 2007. július 1. és 2008. június 30. között 6,8 milliárd dollár. (Ez a globális katonai kiadásoknak körülbelül fél százaléka.)

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa által engedélyezett békefenntartó missziók alapvetően nemzetközi jellege egyedülálló legitimitást nyújt bármely ENSZ békeműveletnek. Az ENSZ békefenntartás pártatlan és széles körben elfogadott eszközt jelent mind a tehermegosztás, mind a hatékony cselekvés tekintetében. Ban Ki Mun a 60. évforduló kapcsán közétett üzenetében kijelenti: Békefenntartóink „képzik a rendőröket, leszerelik a volt harcosokat, támogatják a választásokat és segítik az állami intézmények felépítését. Hidakat építenek, iskolákat hoznak rendbe, segítik az árvizek áldozatait, és megvédik a nőket a nemi erőszak ellen. Támogatják az emberi jogokat és előmozdítják a nemek közti egyenlőséget. Erőfeszítéseiknek köszönhetően életmentő humanitárius segély nyújtható és gazdasági fejlődés kezdődhet.....Egész társadalmakat láttam mozgásban a pusztulástól a megújulásig - a békefenntartók segítségével. Haitin, Libériában és a Kongói Demokratikus Köztársaságban a kéksisakosok lélegzetvételnyi időt teremtettek a törekeny béke megtartására.”

Ma az ENSZ központjában, New Yorkban az ünnepi megemlékezéseket Jean-Marie Guéhenno, ENSZ-főtitkárhelyettes vezeti. E mellett megemlékezést tartanak világszerte a

békefenntartó misszióknál, az ENSZ hivatalokban, és bizonyára sok tagállamban is, ahogy ezt mi is tesszük. Az emlékülések részeként május 30-án a Dag Hammarskjöld érdeméremet adományozzák posztumuszban (haláluk után) annak a 90 katonai, rendőri és polgári személyeknek, akik az elmúlt évben életüket veszítették az ENSZ békefenntartó műveletei során. A 2000-ben alapított kitüntetések az illetékes állandó ENSZ-képviselők diplomatái veszik át, és továbbítják az elhunytak legközelebbi hozzátartozóinak.

Ünnepélyes koszorúzásra is sor kerül a több mint 2400 békefenntartó tiszteletére - akik akár támadások, betegség vagy balesetek következtében – életüket veszítették 1948 óta. (Legtöbben 1993-ban haltak meg, 252 fő.)

A több mint 100 ország közül, amelyek egyenruhás békefenntartókat bocsátanak az ENSZ rendelkezésére, a legnagyobb támogatók változatlanul Pakisztán, Banglades, India, Nigéria és Nepál, amelyek összességében valamennyi kéksapkás több mint 40 százalékát adják. A békefenntartó műveletek finanszírozásának költségét elsősorban az Európai Unió országai, Japán és az Egyesült Államok viselik.

Ban Ki Mun a 60. évforduló kapcsán közölt üzenetében kijelenti:”Partnereink - a regionális szervezetek – nélkül nem tudnánk ezt a feladatot elvégezni. Az Afrikai Unió és az ENSZ Darfurban vonultatja fel első hibrid haderejét. Együttműködünk az Európai Unióval is a szomszédos Csádban és a Közép-Afrikai Köztársaságban.”

Magyarország az 1980-as évek végén kapcsolódott be az ENSZ békefenntartó műveleteibe. Ezt megelőzően is végeztünk békefenntartó feladatokat. 1972 és 1975 között 124 katonát és belügyi dolgozót küldtünk Dél-Vietnamba nemzetközi megfigyelői feladatok ellátására. 1989 óta mintegy 450 katona teljesített (teljesít) szolgálatot különféle missziókban (ez a szám ismételt kiküldetéseket is tartalmaz, de nem tartalmazza a NATO, EBESZ, EU stb. missziókat). Jelenleg ebből több mint 100 fő még külföldi szolgálatban van.

Eddig 530 rendvédelmi szakember (rendőr) vett részt ENSZ békefenntartó műveletekben. Jelenleg 78.

Köszönettel tartozunk a magyar kéksisakosoknak felbecsülhetetlen munkájukért, akik naponta életüket kockáztatják, hogy békét próbáljanak teremteni a konfliktusok által sebzett társadalmakban. Külön köszönet illeti az IRM NOK-ot azért a magas színvonalú felkészítő munkáért, amely nemzetközi megbecsülést és elismerést hozott a magyar rendvédelmi békefenntartóknak.

Eredményes munkát kívánunk a Koszovóba induló EULEX békefenntartóknak. Az EULEX (EU Rule of Law Mission in Kosovo), ugyan nem ENSZ-békefenntartó misszió, hanem az Európai Unió jogrend missziója Koszovóban, de ugyanolyan fontos szerepet tölt be, mint az ENSZ-missziók. A kétezer főre tervezett misszió felállításáról az Európa Tanács döntött 2007. december 14-én. A misszió – amelyet 2008. február 18-ával kezdődően négy hónap alatt vonultatnak fel - rendőri és igazságügyi személyzetből (ügyészek és bírók) áll, beleértve négy „lázas-ellenes” egységet. Az eddigi ENSZ adminisztráció helyébe lép (UNMIK – United Nations Interim Administration Mission in Kosovo), amelyet 1999 júniusában hoztak létre. Az EULEX misszió nagysága azt jelenti, hogy hamarosan Koszovó ad otthont a legtöbb EU köztisztviselőnek Brüsszel után. A misszió az első évben mintegy 165 millió euróba kerül. Spanyolország nem vesz részt a misszióban, ameddig az arra vonatkozó jogi kérdéseket nem tisztázzák, hogy milyen módon helyettesíti az ENSZ-adminisztrációt. Az ENSZ Ideiglenes

Igazgatási Missziója 4500 fős, ebből közel kétezer helyi polgári személyzet, és ugyanakkora a rendőri erő. (Eddig 53 személy vesztette életét.) Éves költségvetése 211 millió dollár.

A Magyar ENSZ Társaság 1992-ben hozta létre a békefenntartással foglalkozó munkacsoportját, amelynek tagja lehet nemcsak valamennyi volt békefenntartó, hanem a téma iránt érdeklődők is. A munkacsoport célja a hazai közvélemény tájékoztatása a békefenntartásról (kiadványok, tanácskozások stb. révén), és segítséget kíván nyújtani a békefenntartók felkészítésében. Együttműködünk mind a NOK-kal, mind a HM megfelelő egységeivel.

A béke és biztonság fenntartása mellett a békefenntartók fokozottan támogatják a politikai folyamatot, a jogrendszer reformját, a rendészeti erők képzését, valamint a korábbi harcosok leszerelését és újra történő integrációját a társadalomba. A 2005. szeptemberi ENSZ-csúcstalálkozón elfogadott záródokumentum alapján létrehozták az ENSZ Békeépítési Bizottságát, amely tulajdonképpen egy kormányközi tanácsadó testület, célja a koordinált, következetes és integrált megközelítése a tartós béke kiépítésének a háború dúlta országokban, valamint a kulcsszereplők közti dialógus megkönnyítése.

A DPKO-nak az a célja, hogy a békefenntartók megfeleljenek a legmagasabb erkölcsi és magatartási követelményeknek. Ilyen például a nőekkel szemben elkövetett szexuális kizsákmányolás és visszaélés megszüntetése. E problémákkal a Főosztályon külön részleg foglalkozik.

Ban Ki Mun főtitkár, aki 2007 januárjában lépett hivatalba, ambiciózus reformot és a Békefenntartási Főosztály (DPKO) átszervezését javasolta, hogy a növekvő igények miatt megerősítsék a Világszervezet kapacitását. Közgyűlési határozat eredményeképp a DPKO mellett létrehozták a Műveleti Területeket Támogató Főosztályt. Eddigi rövid hivatali ideje alatt már számos békefenntartó missziót látogatott meg Afrikában, Ázsiában, a Közel-Keleten és a Karib-térségben.

Ban Ki Mun a 60. évforduló kapcsán közétett üzenetében azt mondja: „Ez az évforduló alkalom az ünneplésre, azonban elesett kollégáink gyászolására is.” Ismét kötelezzük el magunkat az ENSZ Alapokmányában megfogalmazott cél megvalósítása mellett: *„megmentjük a jövő nemzedékét a háború borzalmaitól”*.

Végezetül szeretném megköszönni az IRM NOK-nak a mai találkozó megrendezését, és a lehetőséget köszöntöm megtartására.